

KOMISJA EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 13.9.2011
KOM(2011) 556 wersja ostateczna

**SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

**w sprawie stosowania zalecenia Rady z dnia 24 września 1998 r. dotyczącego ochrony
młodzieży i poszanowania godności ludzkiej oraz zalecenia Parlamentu Europejskiego
i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie ochrony młodzieży, godności ludzkiej oraz
prawa do odpowiedzi w odniesieniu do konkurencyjności europejskiego przemysłu
audiowizualnego oraz internetowych usług informacyjnych
-OCHRONA DZIECI W ŚWIECIE CYFROWYM-**

{SEK(2011) 1043 wersja ostateczna}

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

**w sprawie stosowania zalecenia Rady z dnia 24 września 1998 r. dotyczącego ochrony
małoletnich i poszanowania godności ludzkiej oraz zalecenia Parlamentu Europejskiego
i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie ochrony małoletnich, godności ludzkiej oraz
prawa do odpowiedzi w odniesieniu do konkurencyjności europejskiego przemysłu
audiowizualnego oraz internetowych usług informacyjnych
-OCHRONA DZIECI W ŚWIECIE CYFROWYM-**

1. WPROWADZENIE

Celem zaleceń w sprawie ochrony małoletnich, opublikowanych w 1998 r. i w 2006 r.,¹ było zwrócenie uwagi państw członkowskich i przedstawicieli branży na nowe wyzwania związane z ochroną małoletnich w kontekście mediów elektronicznych, wynikające zwłaszcza z rosnącej popularności i coraz większego znaczenia usług internetowych. Biorąc pod uwagę fakt, iż działalność regulacyjna nie zawsze jest w stanie nadążyć za rozwojem tego rodzaju zjawisk, zalecenia te opublikowano w celu wspierania i tworzenia odpowiednich warunków ramowych za pomocą innych metod niż środki czysto prawne, np. poprzez współpracę zainteresowanych stron oraz wspól- lub samoregulację².

W międzyczasie sposoby wykorzystywania mediów przez konsumentów, zwłaszcza małoletnich, zaczęły się drastycznie zmieniać, a w chwili obecnej zmiany te postępują coraz szybciej. Media są w coraz większym stopniu wykorzystywane przez małoletnich za pomocą urządzeń przenośnych, w tym przy użyciu internetowych gier wideo, a w internecie pojawia się coraz więcej medialnych usług na żądanie. Od czasu publikacji ostatniego zalecenia wystąpiło nowe zjawisko - serwisy społecznościowe, które nabrały ogromnego znaczenia zarówno dla użytkowników indywidualnych, jak i dla całego społeczeństwa. Można się spodziewać, że w przyszłości nastąpią dalsze zmiany, których w tej chwili nie jesteśmy w stanie przewidzieć.

Te nowe zjawiska stwarzają wiele możliwości dla małoletnich, ale wiążą się też z zagrożeniami dotyczącymi ich ochrony, zwłaszcza ze względu na fakt, iż rodzice często mają trudności w wypełnianiu swoich obowiązków w przypadku produktów i usług wykorzystujących nowe technologie, o których wiedzą zazwyczaj mniej niż ich własne dzieci.

¹ 1998: Zalecenie Rady z dnia 24 września 1998 r. w sprawie rozwoju konkurencyjności europejskiego przemysłu audiowizualnego i usług informacyjnych poprzez wspieranie ram krajowych mających na celu osiągnięcie porównywalnego i efektywnego poziomu ochrony małoletnich i godności ludzkiej (98/560/WE, Dz.U. L 270 z 7.10.1998, s. 48-55 (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31998H0560:EN:NOT>))

2006: Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie ochrony małoletnich, godności ludzkiej oraz prawa do odpowiedzi w odniesieniu do konkurencyjności europejskiego przemysłu audiowizualnego oraz internetowych usług informacyjnych (2006/952/WE, Dz.U. L 378 z 27.12.2006, s. 72-77 (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32006H0952:PL:NOT>))

² Jednocześnie należy zapewnić zgodność wszystkich podejmowanych środków wspól- lub samoregulacyjnych z prawem konkurencji.

W związku z powyższym należy postawić pytanie, czy prowadzone obecnie działania są nadal odpowiednie i wystarczające, aby zagwarantować wysoki poziom ochrony małoletnich w całej Europie.

W celu lepszej oceny tego, co zostało już zrobione i jakie dalsze kroki mogą być konieczne, oraz odpowiadając na wezwanie zawarte w pkt 6 zalecenia z 2006 r., w niniejszym sprawozdaniu przeanalizowano wdrażanie i skuteczność środków określonych w zaleceniach z 1998 i 2006 r. i podjętych przez państwa członkowskie.

Sprawozdanie przygotowano na podstawie informacji dostarczonych przez państwa członkowskie w odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu. Stanowi ono uzupełnienie kilku działań przewidzianych w Europejskiej agendzie cyfrowej³.

Bardziej szczegółowe informacje dotyczące odpowiedzi oraz konkretne przykłady podjętych działań są dostępne w towarzyszącym dokumencie roboczym służb Komisji.

2. USTALENIA

2.1. Zwalczanie niezgodnych z prawem lub szkodliwych treści

Dostawcy treści i usług w coraz większym stopniu podejmują działania zmierzające do zwalczania dyskryminacyjnych i innych niezgodnych z prawem lub szkodliwych treści, zwłaszcza poprzez samodzielne **podejmowanie zobowiązań / wprowadzanie kodeksów postępowania**, które istnieją w 24 państwach członkowskich⁴. Jeśli chodzi o treści zamieszczane w internecie, niektóre z tych inicjatyw przewidują, że strony internetowe mogą sygnalizować zgodność z kodeksem postępowania wyświetlając stosowny symbol.

Ponadto w państwach członkowskich podejmowane są działania na rzecz tworzenia i ułatwiania dostępu do **wysokiej jakości treści przeznaczonych dla małoletnich**, na przykład przy pomocy specjalnych stron i wyszukiwarek internetowych dla dzieci⁵.

Mimo iż państwa członkowskie są zgodne co do tego, że wspieranie działań samoregulacyjnych (kodeksów postępowania) jest przydatne, ciągle niepokój budzi fakt, iż poziomy ochrony w tej dziedzinie nadal znacznie się różni.

Wybiegając w przyszłość, stosowane obecnie środki zwalczania niezgodnych z prawem lub szkodliwych treści należy nieustannie monitorować w celu zagwarantowania ich skuteczności. Przykładowo, powstaje coraz więcej punktów powiadamiania o publikowaniu tego rodzaju treści przez dostawców, które mają służyć dzieciom i rodzicom i które posiadają sprawne zaplecze infrastrukturalne, ale wszystkie te inicjatywy pozbawione są wspólnych cech i nie przynoszą korzyści skali, które zwiększyłyby ich skuteczność.

³ COM(2010) 245 wersja ostateczna/2: Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Europejska agenda cyfrowa (26 sierpnia 2010 – wersja poprawiona) (http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/index_en.htm)

⁴ Zob. dokument roboczy służb Komisji, s. 7 i przypis 27.

⁵ Zob. dokument roboczy służb Komisji, s. 7 i 8 oraz przypisy 31 i 32.

2.2. Numery interwencyjne

W Europejskiej agencji cyfrowej zaapelowano do państw członkowskich o uruchomienie do 2013 r. **numerów interwencyjnych** służących do powiadamiania o obraźliwych lub szkodliwych treściach internetowych.

Numery takie zostały udostępnione i są powszechnie stosowane w państwach członkowskich i w Norwegii. Ważnym mechanizmem wspierania działań dotyczących numerów interwencyjnych pozostaje **współfinansowanie** ze strony Komisji Europejskiej w ramach programu Bezpieczniejszy Internet.

Niektóre państwa członkowskie zwróciły się również w tej sprawie do Międzynarodowego Stowarzyszenia Internetowych Numerów Interwencyjnych **INHOPE**⁶, które założono w 1999 r. w ramach poprzedniego wspólnotowego planu działań „Bezpieczniejszy Internet” i które jest obecnie finansowane w ramach programu „Bezpieczniejszy Internet”. Obejmuje ono również kraje spoza Europy⁷ i ma na celu zacieśnianie współpracy w tej dziedzinie. Działalność numerów interwencyjnych będących członkami INHOPE musi być zgodna z kodeksem postępowania INHOPE. Członkami INHOPE są numery interwencyjne z 24 państw członkowskich⁸.

Niektóre numery interwencyjne są elementem tzw. „**procedur zgłaszania i usuwania nielegalnych treści**”⁹, w ramach których dostawcy usług internetowych zobowiązują się do natychmiastowego usunięcia treści niezgodnych z prawem, które obywatele zgłosili za pośrednictwem numeru interwencyjnego. 19 państw członkowskich¹⁰ potwierdziło opracowanie i wprowadzenie w życie procedury zgłaszania i usuwania nielegalnych treści.

Istnieją jednak znaczne **różnice** w funkcjonowaniu numerów interwencyjnych, zwłaszcza jeśli chodzi o procedury zgłaszania i usuwania nielegalnych treści. Różnice te dotyczą decydowania, które treści są niezgodne z prawem, dokonywania przeglądu takich decyzji, odnajdywania źródeł tych treści i powiązanych dostawców usług hostingowych, a w szczególności zgłaszania ich odpowiednim organom¹¹. Mimo iż nie było to częścią kwestionariusza, Bułgaria i Słowenia nawiązały do **monitorowania** numerów interwencyjnych¹².

Powszechne uruchamianie numerów interwencyjnych i łączenie ich w sieci stanowi pozytywny sygnał, ale jest niewystarczające.

W celu zwiększenia ich skuteczności i zapewnienia większej spójności działań państw członkowskich (np. poprzez stosowanie najlepszych praktyk polegających na zapewnianiu interakcji z organami ścigania), należy się zastanowić, w jaki sposób można je przybliżyć użytkownikom internetu, zwłaszcza dzieciom, oraz jak zwiększyć ich dostępność, a także jak usprawnić ich funkcjonowanie i zapewnić efekt synergii z

⁶ <http://www.inhope.org/gns/home.aspx>

⁷ Członkami INHOPE są numery interwencyjne z 35 krajów na świecie.

⁸ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 35.

⁹ Zob. dokument roboczy służby Komisji, s. 8, 9. Informacje dotyczące ograniczonej odpowiedzialności dostawców usług internetowych zgodnie z dyrektywą o handlu elektronicznym znajdują się w przypisie 13 do niniejszego sprawozdania.

¹⁰ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 39.

¹¹ Zob. dokument roboczy służb Komisji, s. 9.

¹² Zob. dokument roboczy służb Komisji, s. 9.

innymi powiązanymi usługami (takimi jak np. telefoniczne linie zaufania i ośrodki informacyjne, numery 116 000/116 111).

Ponadto numery interwencyjne należy uważniej monitorować.

2.3. Dostawcy usług internetowych (ISP)

Dostawcy usług internetowych są na ogół coraz bardziej zaangażowani w ochronę małoletnich, mimo iż zgodnie z dyrektywą o handlu elektronicznym ich **odpowiedzialność jest ograniczona**¹³. Ochrona ta wynika z ich zobowiązań prawnych dotyczących treści niezgodnych z prawem, ale przede wszystkim zapewniają ją wywiązując się ze **wspólnych dobrowolnych zobowiązań** i przestrzegając **kodeksów postępowania**.

Stowarzyszenia dostawców usług internetowych nie mają jednak zwykle specjalnego mandatu w zakresie ochrony małoletnich. Z tego względu na ogół członkowie tych stowarzyszeń podpisują kodeksy postępowania dotyczące ochrony małoletnich i przestrzegają ich jedynie na zasadzie dobrowolnej¹⁴.

Ponadto jedynie osiem państw członkowskich¹⁵ i Norwegia zgłosiły, że w okresie objętym przeglądem w opracowywaniu kodeksów postępowania uczestniczyli **konsumenci lub organy publiczne**, a jedynie sześć państw członkowskich¹⁶ zgłosiło wdrożenie **systemów oceny** do celów oceny skuteczności kodeksów postępowania.

Ogółem tylko 11 państw członkowskich¹⁷ i Norwegia uznały, że system samoregulacji i kodeksy postępowania dostawców usług internetowych są odpowiednio dostosowane do nowego środowiska cyfrowego.

Należy zachęcać dostawców usług internetowych, aby jeszcze bardziej aktywnie zaangażowali się w ochronę małoletnich. Stosowanie kodeksów postępowania powinno być bardziej rozpowszechnione i uważnie monitorowane.

Należy zachęcać stowarzyszenia dostawców usług internetowych do tego, aby uwzględniały ochronę małoletnich w swoich mandatach i wymagały od swoich członków podejmowania stosownych zobowiązań.

Ponadto większe zaangażowanie konsumentów i organów publicznych w opracowywanie kodeksów postępowania przyczyniłoby się do rzeczywistego dostosowania samoregulacji

¹³ Zgodnie z dyrektywą o handlu elektronicznym (dyrektywa 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym) (Dz.U. L 178 z 17.7.2000, s. 1-16) ([EUR-Lex - 32000L0031 - PL](#)) dostawcy usług internetowych nie mają obowiązku nadzorowania informacji, które przekazują lub przechowują, ani ogólnego obowiązku aktywnego poszukiwania faktów i okoliczności wskazujących na bezprawną działalność (art. 15 ust. 1). Odpowiedzialność dostawców usług internetowych jest ograniczona w odniesieniu do przekazywanej informacji (art. 12 ust. 1), automatycznego, pośredniego i krótkotrwałego przechowywania tej informacji (art. 13 ust. 1) oraz informacji przechowywanej na żądanie usługobiorcy (art. 14 ust. 1).

¹⁴ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 46.

¹⁵ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 48.

¹⁶ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 49.

¹⁷ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 50.

2.4. Serwisy społecznościowe

Serwisy społecznościowe stwarzają małoletnim użytkownikom olbrzymie możliwości. Mimo iż nabrały one znaczenia stosunkowo niedawno, zdołały już całkowicie zmienić sposób, w jaki małoletni wchodzi w interakcje i komunikują się między sobą.

Serwisy społecznościowe niosą również ze sobą znaczne ryzyko, które mieści się w następujących kategoriach: „treści niezgodne z prawem”, „treści nieodpowiednie ze względu na wiek”, „nieodpowiednie kontakty” i „nieodpowiednie zachowania”¹⁸. Obiecującym sposobem zwalczania tych zagrożeń jest opracowywanie wytycznych skierowanych do operatorów serwisów społecznościowych i/lub ich użytkowników.

Tylko 10 państw członkowskich¹⁹ nawiązało w swoich odpowiedziach do tego rodzaju wytycznych, a jeszcze mniej zgłosiło wdrożenie **systemów oceny** do celów oceny ich skuteczności²⁰, tak więc wdrażanie przepisów „prawa miękkiego” w tej dziedzinie przebiega w chwili obecnej niejednolicie. Luka ta może zostać częściowo wypełniona przez porozumienie „**Zasady bezpieczniejszego korzystania z serwisów społecznościowych dla UE**”²¹, które podpisało już 21 portali społecznościowych.

Ze względu na masowy rozwój serwisów społecznościowych, stosowane przez operatorów systemy kontroli nie uwzględniają wszystkich potencjalnych zagrożeń w skuteczny i spójny sposób.

Należy wspierać aktywne zaangażowanie zainteresowanych stron, w szczególności poprzez dalsze działania informacyjne dotyczące zagrożeń oraz sposobów ich łagodzenia oraz powszechniejsze stosowanie wytycznych, przy czym realizacja tych działań powinna być monitorowana.

Ponadto na serwisach społecznościowych powstaje coraz więcej punktów powiadamiania ze sprawnym zapleczem infrastrukturalnym, które mają pomagać dzieciom w sytuacjach związanych z nagabywaniem dla celów seksualnych, użyciem cyberprzemocy i w innych podobnych przypadkach, ale rozwiązania te są wprowadzane są indywidualnie przez poszczególne serwisy.

Ponadto stosowanie domyślnej ochrony prywatności dzieci w serwisach społecznościowych nie jest szeroko rozpowszechnione.

2.5. Problematiczne treści internetowe z innych państw członkowskich UE/spoza UE

Większość państw członkowskich uważa, że ilość szkodliwych treści pochodzących z **ich własnego terytorium** jest niewielka, ilość szkodliwych treści pochodzących z **innych państw członkowskich UE** jest znacznie większa, a najwięcej szkodliwych treści pochodzi **spoza**

¹⁸ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 52.

¹⁹ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 58.

²⁰ Zob. dokument roboczy służb Komisji, s. 12.

²¹ http://ec.europa.eu/information_society/activities/social_networking/docs/sn_principles.pdf.

UE²². Jeśli chodzi o możliwą poprawę sytuacji, niektóre z państw członkowskich uznają, że **zharmonizowaną ochronę**, którą przyjąłoby z zadowoleniem, łatwiej byłoby zapewnić na poziomie europejskim niż na poziomie międzynarodowym²³. Niemniej jednak działania zachęcające państwa trzecie do podejmowania tych kwestii na poziomie krajowym uważa się za przydatne, w związku z czym znaczna większość państw członkowskich i Norwegia popierają zawieranie dalszych **umów z państwami trzecimi**²⁴.

Zacieśniona współpraca dotycząca problematycznych treści internetowych i zharmonizowana ochrona przed nimi wydają się być pożądane. Mimo iż treści tego rodzaju najczęściej pochodzą spoza UE, niektóre państwa członkowskie uważają, że przyjęcie podejścia na poziomie europejskim jest bardziej realistyczne niż angażowanie w działania państw trzecich.

2.6. Umiejętności korzystania z mediów i inicjatywy służące szerzeniu wiedzy

Wszystkie państwa potwierdzają wolę wspierania inicjatyw służących rozwijaniu umiejętności korzystania z mediów i szerzeniu wiedzy na temat zagrożeń internetowych i dostępnych narzędzi ochrony stanowiących jednocześnie skuteczne instrumenty zapobiegawcze.

W szczególności w państwach członkowskich pojawia się coraz więcej stosownych inicjatyw w formie **partnerstw publiczno-prywatnych**. Zgodnie z informacjami otrzymanymi od państw członkowskich realizowane przez Komisję Europejską program **Bezpieczniejszy Internet** oraz projekt **EU Kids Online** okazały się cennymi ramami dla działań w tych dziedzinach²⁵.

Inicjatywy służące rozwijaniu umiejętności korzystania z mediów i szerzeniu wiedzy są częściowo realizowane w ramach kształcenia formalnego; ponadto podejmowane są działania mające na celu odpowiednie uwrażliwienie rodziców i nauczycieli. Ocena przeprowadzona przez Komisję w 2009 r. wykazała jednak, że choć problematyka ta jest uwzględniona w krajowych programach nauczania w 23 krajach europejskich, prowadzone w rzeczywistości działania edukacyjne są niejednolite i niespójne²⁶.

Mimo iż włączanie inicjatyw służących rozwijaniu umiejętności korzystania z mediów i szerzeniu wiedzy do realizowanych w szkołach programów nauczania staje się coraz powszechniejsze, objęcie nimi wszystkich dzieci i rodziców oraz zapewnienie ich spójności we wszystkich szkołach i państwach członkowskich stanowią nadal poważne wyzwania.

²² Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 60.

²³ Zob. dokument roboczy służb Komisji, s. 13.

²⁴ Zob. dokument roboczy służb Komisji, s. 13 i przypis 63. Jeśli chodzi o zwalczanie rozpowszechniania w internecie materiałów przedstawiających seksualne wykorzystywanie dzieci, program Bezpieczniejszy Internet koncentruje się na współpracy europejskiej i międzynarodowej, w szczególności poprzez wspieranie sieci interwencyjnych INHOPE.

²⁵ Zob. dokument roboczy służb Komisji, s. 14.

²⁶ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 65.

2.7. Ograniczenia dostępu do treści

Ograniczanie dostępu małoletnich wyłącznie do tych treści, które są odpowiednie dla ich wieku, wymaga spełnienia dwóch warunków: z jednej strony, powinien istnieć system klasyfikacji wiekowej i klasyfikacji treści, z drugiej zaś strony należy zapewnić stosowanie tego systemu w praktyce. Stosowanie systemu w praktyce jest obowiązkiem rodziców, ale cenne wsparcie zapewniają im odpowiednie rozwiązania techniczne, takie jak filtrowanie, systemy weryfikacji wieku, systemy kontroli rodzicielskiej, itd.

2.7.1. Klasyfikacja wiekowa i klasyfikacja treści

12 państw członkowskich²⁷ uważa stosowane obecnie systemy klasyfikacji wiekowej i klasyfikacji treści audiowizualnych za **wystarczające i skuteczne**, a 13 państw członkowskich²⁸ i Norwegia uznają, że **należy je poprawić**.

16 państw członkowskich²⁹ i Norwegia przyznały, że mają **odmienne systemy klasyfikacji wiekowej i klasyfikacji treści** dla różnych mediów. 10 państw członkowskich³⁰ i Norwegia uznają to za problem. W ośmiu państwach członkowskich³¹ i w Norwegii rozważa się podjęcie środków bądź inicjatyw mających na celu **zwiększenie spójności** w tej dziedzinie.

Ogółem 15 państw członkowskich³² i Norwegia uważają, że **uniwersalny dla wszystkich mediów i/lub paneuropejski system klasyfikacji** treści medialnych byłby **przydatny i wykonalny**. Dziewięć państw członkowskich³³ jest przeciwnego zdania ze względu na istnienie różnic kulturowych.

Klasyfikacja wiekowa i klasyfikacja treści to obszar, w którym występuje najwięcej różnic – opinie poszczególnych państw członkowskich na temat tego, co jest konieczne i przydatne, znacznie się różnią. Rozbieżne opinie na ten temat panują również wewnątrz państw członkowskich.

2.7.2. Systemy techniczne (filtrowanie, systemy weryfikacji wieku, systemy kontroli rodzicielskiej itd.)

Na ogół istnieje zgoda co do tego, że same środki techniczne nie mogą zapewnić wystarczającej ochrony małoletnich przed szkodliwymi treściami i że powinny one być tylko jednym z elementów pakietu środków.

Jeśli chodzi o środki techniczne mające na celu ochronę przed potencjalnie szkodliwymi treściami poprzez egzekwowanie stosowania systemów klasyfikacji wiekowej i klasyfikacji treści w praktyce, państwa członkowskie są podzielone co do ich **przydatności, stosowności** (w kontekście prawa do informacji i ewentualnych nadużyć cenzury), **technicznej**

²⁷ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 81.

²⁸ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 82.

²⁹ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 83.

³⁰ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 85.

³¹ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 86.

³² Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 87.

³³ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 88.

wykonalności oraz **skuteczności**³⁴. Ponadto zwrócono uwagę na potrzebę przejrzystości dotyczącej umieszczania niektórych treści na czarnej liście i możliwości ich usuwania.

20 państw członkowskich³⁵ poinformowało, że przedstawiciele branży lub organów publicznych podjęli **działania** na rzecz **utworzenia systemu filtrowania i klasyfikacji** stron internetowych. 24 państwa członkowskie³⁶ i Norwegia zgłosiły stosowanie **narzędzi kontroli rodzicielskiej**. Są one dostępne bezpłatnie w 15 państwach członkowskich i odpłatnie w czterech państwach członkowskich³⁷.

Ponadto podejmuje się coraz więcej działań mających na celu informowanie abonentów o dostępnych **systemach filtrowania i klasyfikacji** oraz o **oprogramowaniu służącym do weryfikacji wieku**, co w 16 państwach członkowskich³⁸ jest wymagane ustawowo lub na podstawie odpowiednich kodeksów postępowania stosowanych przez dostawców usług internetowych lub operatorów telefonii komórkowej.

Mimo iż większość państw członkowskich widzi możliwości poprawy jeśli chodzi o systemy klasyfikacji wiekowej i klasyfikacji treści, nie ma zgody co do przydatności i wykonalności uniwersalnego dla wszystkich mediów i/lub paneuropejskiego systemu klasyfikacji treści medialnych. Niemniej jednak, z uwagi na coraz bardziej transgraniczny charakter treści internetowych, należy przeanalizować możliwości lepszego skoordynowania tych systemów.

Urządzenia umożliwiające dostęp do internetu wyposażone w narzędzia kontroli rodzicielskiej są coraz powszechniej dostępne, ale sposoby połączenia tych narzędzi z odpowiednimi treściami są ustalane indywidualnie dla każdego przypadku i znacznie się różnią w poszczególnych państwach członkowskich i pomiędzy nimi.

W tym kontekście warto przeanalizować możliwość wprowadzenia innowacyjnych systemów klasyfikacji wiekowej i klasyfikacji treści, które mogłyby być szerzej stosowane w całej branży ICT (producenci, dostawcy usług hostingowych, dostawcy treści itp.) i które zachowałyby jednocześnie elastyczność niezbędną do celów interpretacji „stosowności” na poziomie lokalnym, odzwierciedlając przy tym utrwalone podejścia w zakresie odpowiedzialności różnych podmiotów internetowych.

2.8. Audiowizualne usługi medialne

Jeśli chodzi o **współ/samoregulację systemów** ochrony małoletnich przed szkodliwymi treściami, **audiowizualne usługi medialne na żądanie** (w przypadku których systemy takie istnieją w ośmiu państwach członkowskich, przy czym siedem z nich posiada kodeks postępowania) pozostają w tyle za **programami telewizyjnymi** (w przypadku których takie

³⁴ W ramach programu Bezpieczniejszy Internet zlecono przeprowadzenie analizy porównawczej skuteczności dostępnych w Europie rozwiązań w zakresie filtrowania. Pierwsze wyniki opublikowano w styczniu 2011 r.
http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/projects/filter_label/sip_bench2/index_en.htm

³⁵ Zob. dokument roboczy służb Komisji, s. 16.

³⁶ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 77.

³⁷ Zob. dokument roboczy służb Komisji, s. 16 i przypis 78.

³⁸ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 76.

systemy funkcjonują w 14 państwach członkowskich, z czego w jedenastu wprowadzono kodeksy postępowania.³⁹⁾

Najpopularniejszymi wspólnymi sposobami informowania rodziców o obecności szkodliwych treści oraz o tym, że muszą oni ograniczyć dzieciom dostęp, są **ikony wyświetlane na ekranie** i/lub **ostrzeżenia dźwiękowe** stosowane bezpośrednio przed nadaniem potencjalnie szkodliwych treści. Dotyczy to zarówno programów telewizyjnych, jak i audiowizualnych usług medialnych na żądanie.

W większości państw członkowskich sygnały takie uważane są przydatne, a w niektórych są one wymagane ustawowo lub na podstawie kodeksów postępowania. **Urządzenia lub oprogramowanie do filtrowania**, w tym **systemy szyfrowania** i **kody PIN** są rzadziej używane. **Klasyfikacja wiekowa** i **ograniczenia godzin emisji** są stosowane jedynie w niewielkich państwach członkowskich w odniesieniu do **audiowizualnych usług medialnych na żądanie**⁴⁰.

Jeśli chodzi o skuteczność systemów oznaczania i ostrzegania, niektóre państwa członkowskie podkreśliły znaczenie **odpowiedzialności rodzicielskiej** oraz fakt, że systemy te będą spełniać swoje zadanie tylko wtedy, gdy rodzice zapewnią ich skuteczność poprzez kontrolowanie tego, co oglądają ich dzieci.

Różnorodność działań prowadzonych w tej dziedzinie odzwierciedla rozróżnienia wprowadzone na mocy dyrektywy o audiowizualnych usługach medialnych, ale wskazuje również na trudności w osiągnięciu wspólnego rozwiązania politycznego dla tego problemu.

Powszechnie dostępne środki techniczne umożliwiające wybiórcze udostępnianie dzieciom treści internetowych, takie jak narzędzia kontroli rodzicielskiej powiązane z klasyfikacją wiekową i oznakowaniem treści, są bardzo zróżnicowane; rozwiązania opracowane na potrzeby usług linearnych/TV (np. wprowadzanie godzin emisji) zwykle nie są odpowiednie w przypadku usług internetowych i innych audiowizualnych usług medialnych na żądanie.

2.9. Gry wideo

W 17 państwach członkowskich i w Norwegii uznaje się, że stosowane obecnie systemy klasyfikacji wiekowej są **zadowalające**⁴¹. Państwa członkowskie (z wyjątkiem Niemiec) korzystają z systemu **PEGI** (Ogólnoeuropejski System Klasyfikacji Gier)⁴² oraz **PEGI Online**⁴³.

W przypadku gier internetowych system PEGI Online zasadniczo uważany jest za dobre rozwiązanie, ale wiele państw członkowskich wskazuje na wciąż **ograniczone uczestnictwo branży** w tym systemie.

³⁹ Zob. dokument roboczy służb Komisji strony 20 – 22 oraz przypisy 93, 94, 99, 100.

⁴⁰ Zob. dokument roboczy służb Komisji, s. 20-22.

⁴¹ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 107.

⁴² <http://www.pegi.info/>

⁴³ www.pegionline.eu/pl

Tylko w pięciu państwach członkowskich⁴⁴ i w Norwegii wprowadzono **systemy oceny** potencjalnie korzystnego bądź szkodliwego wpływu gier wideo na rozwój i zdrowie małoletnich.

Co do możliwych dalszych działań mających na celu ochronę małoletnich przed szkodliwymi grami wideo, najczęściej wymieniano rozwijanie **umiejętności korzystania z mediów i szerzenie wiedzy**, w szczególności w celu skuteczniejszego informowania o zagrożeniach związanych z grami wideo i w celu popularyzowania dostępnych narzędzi ochrony. Jednak tylko w ośmiu państwach członkowskich i w Norwegii środki te uwzględnione są w **szkolnych programach nauczania**.

Odpowiedzi udzielone przez państwa członkowskie potwierdzają potrzebę podjęcia większej ilości działań dotyczących **sprzedaży gier wideo w sklepach** w celu przeciwdziałania problemowi sprzedaży gier wideo osobom, które są na nie za młode. Stosowne działania informacyjne podjęto zaledwie w sześciu państwach członkowskich i w Norwegii⁴⁵, a stosowne kodeksy postępowania zostały wdrożone przez sprzedawców tylko w czterech państwach członkowskich⁴⁶.

Mimo iż systemy klasyfikacji wiekowej (zwłaszcza PEGI) sprawnie funkcjonują w większości państw członkowskich, zidentyfikowane problemy obejmują ich ograniczone zastosowanie w odniesieniu do gier internetowych oraz sprzedaż gier wideo osobom, które są na nie za młode. Ponadto realizacja większej ilości działań informacyjnych (np. rozwijanie umiejętności korzystania z mediów w szkołach) byłaby przydatna pod względem zapobiegawczym.

2.10. Prawo do odpowiedzi w przypadku mediów internetowych

W 16 państwach członkowskich⁴⁷ przewidziano prawo do odpowiedzi względem wydawców internetowych wydań gazet/czasopism; w 13 państwach członkowskich⁴⁸ prawo takie przewidziano względem dostawców internetowych usług informacyjnych; w 17 państwach członkowskich⁴⁹ – względem dostawców internetowych usług telewizyjnych, w 15 państwach członkowskich⁵⁰ – względem dostawców internetowych usług radiowych, a w 9 państwach członkowskich⁵¹ – względem dostawców wszelkich innych usług internetowych.

Zgodnie z oceną państw członkowskich **poziom ochrony** przed stwierdzeniem faktów⁵² w mediach internetowych i skuteczność wprowadzonego systemu (systemów) w równym stopniu uważane są za wystarczające i efektywne, jak i za niezadowalające.

Zasady dotyczące prawa do odpowiedzi w mediach internetowych w państwach członkowskich są niespójne i są różne dla różnych rodzajów przekazu stosowanych w

⁴⁴ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 118.

⁴⁵ Zob. dokument roboczy służb Komisji, s. 24, 25 i przypis. 119.

⁴⁶ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 120.

⁴⁷ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 128.

⁴⁸ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 129.

⁴⁹ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 130.

⁵⁰ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 131.

⁵¹ Zob. dokument roboczy służb Komisji, przypis 132.

⁵² Zgodnie z zaleceniem z 2006 r., Załącznik 1 – Orientacyjne wytyczne dotyczące wdrażania, na szczeblu krajowym, środków w prawie krajowym lub praktyce krajowej służących zapewnieniu prawa do odpowiedzi lub równoważnych środków w odniesieniu do mediów internetowych.

internecie.

Ponadto istnieje możliwość poprawy skuteczności wprowadzonych systemów.

3. WNIOSKI

Ogólny pozytywny wynik badania przeprowadzonego wśród państw członkowskich na temat różnych aspektów zaleceń z 1998 i z 2006 r. jest taki, że wszystkie państwa członkowskie są świadome nowych wyzwań związanych z ochroną małoletnich w sieci i w coraz większym stopniu podejmują w związku z tym odpowiednie działania. Do celów rozwiązania – w jak najbardziej elastyczny i adekwatny sposób – problemów wynikających z konwergencji różnych platform (TV, komputery, smartfony, konsole do gry) i treści audiowizualnych, najbardziej odpowiedni wydaje się być pakiet działań obejmujący w dużej mierze środki samoregulacyjne.

Jednakże szczegółowa oceny strategii politycznych opracowanych przez państwa członkowskie wskazuje na bardzo duże zróżnicowanie, a w wielu przypadkach nawet rozbieżność działań w całej Europie. Odnosi się to zwłaszcza do takich kwestii jak zwalczanie niezgodnych z prawem i szkodliwych treści, zwiększane bezpieczeństwa serwisów społecznościowych oraz ujednolicanie systemów klasyfikacji treści.

Stosunkowo często środki regulacyjne lub samoregulacyjne są mało ambitne i niespójne z podobnymi środkami wprowadzonymi w innych państwach członkowskich, lub po prostu nie są one skutecznie wdrażane w praktyce. Duża rozbieżność stosowanych w Europie środków może prowadzić do fragmentacji rynku wewnętrznego i braku pewności wśród rodziców i nauczycieli pragnących ustalić, jakie są wskazania i przeciwwskazania dotyczące ochrony dzieci aktywnie korzystających z internetu.

Niniejsze sprawozdanie oraz szczegółowe odpowiedzi zebrane w ramach tego badania w państwach członkowskich⁵³ wykazują, że dalsze działania na szczeblu europejskim mogą opierać się na najlepszych praktykach państw członkowskich, a w przyszłości mogą przynieść efekt skali dla sektora ICT, co z kolei umożliwi dzieciom bezpieczne czerpanie korzyści z nieustannie ewoluującego świata mediów cyfrowych.

⁵³ Dokument roboczy służb Komisji.